

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
Факультет дошкільної і початкової освіти
імені Валентини Волошиної
Кафедра початкової освіти**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ**

Студентки 2 курсу МБПЗ групи
Ступеня вищої освіти: магістр
Галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальності: 013 Початкова освіта
Освітньої програми: Початкова освіта
Колосова Ірина Валентинівна
Науковий керівник: кандидат пед.
наук, доцент Казьмірчук Н. С.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
-------------------	----------

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ

ШКОЛЯРІВ.....	9
----------------------	----------

1.1. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів як педагогічна проблема.....	9
1.2. Аналіз зарубіжного та вітчизняного педагогічного досвіду формування здоров'язбережувальної компетентності молоді.....	15
1.3. Особливості змішаної форми навчання і її вплив на формування здоров'язбережувальної компетентності учнів.....	37
1.4. Стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів (за констатувального експерименту).....	43

РОЗДІЛ ІІ. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ

ШКОЛЯРІВ	61
-----------------------	-----------

2.1. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в умовах НУШ.....	61
2.2. Методика формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів початкової школи.....	73
2.3. Динаміка сформованості здоров'язбережувальної компетентності в умовах змішаного навчання (за результатами контрольного експерименту).....	

ВИСНОВКИ.....	
----------------------	--

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
--	--

ДОДАТКИ.....	
---------------------	--

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Здоров'я кожної окремої людини – це є в цілому здоров'я української нації. Проблема формування і забезпечення здоров'я всіх верств населення, і особливо дітей, є однією з найбільш важливих і актуальних. Особливості сучасних умов життя, екологічні та соціальні проблеми, зростання обсягів інформації, стрімкий розвиток технічного прогресу, перевага шкідливих звичок над здоровим способом життя, недостатня кількість рухової активності тощо – все це негативно впливає на стан здоров'я дітей. Спеціальні дослідження виявили несприятливу тенденцію щодо показників стану здоров'я школярів. Так, 30% сучасних учнів початкових класів мають слабе здоров'я, яке часто втрачається ще до закінчення школи. Більш ніж 90% випускників шкіл мають різні відхилення в стані здоров'я, 80% – порушення постави, у 45% – короткозорість, у 40% випускників зареєстровано порушення діяльності серцево-судинної системи, 17% страждають на захворювання органів травлення, 10,2% – ендокринної системи. Зростання захворюваності пояснюється не лише впливом різних негативних чинників, а й недостатньою увагою до валеологічних питань в освіті дітей і дорослих, що є однією з причин пасивного ставлення дитини до свого здоров'я.

Акцентування уваги на збереженні та зміцненні здоров'я кожного громадянина належать до стратегічних завдань нашого суспільства, особливо під час воєнного стану, який був введений 24 лютого 2022 року та діє на сьогоднішній день в Україні. Зараз як ніколи є актуальними питання: як зберегти здоров'я дітей в цей час? Які навчальні технології в період війни є найбільш ефективними та дієвими? Чи потребує вчитель або студент, який готується стати вчителем спеціальної підготовки?

Під час війни школа стає осередком, де дотримуються здоров'язбережувального підходу, осередком, який дає змогу дітям отримувати не лише знання, але й психологічну підтримку, не втрачати відчуття приналежності до спільноти.

Сутність здоров'язбережувальних технологій розглянуто в розвідках (Т. Бойченко, Ю. Бойчука, Г. Селевка, Л. Сущенко та ін.). Визначення особливостей та змісту формування, збереження і зміцнення здоров'я дошкільників здійснено в дослідженнях (Т. Андрющенко, Г. Беленької, О. Богініч, Е. Вільчковського, М. Машовець та ін.). Обґрунтування чинників формування здоров'язбережного освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти здійснили О. Ващенко, В. Звєкова, О. Клєстова, К. Оглоблін та ін. Висвітленню питань співпраці педагогів із батьками і громадськими організаціями щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей присвячені праці Т. Бойченко, Р. Валецької, Б. Чумакова. Програма збереження і зміцнення професійного здоров'я вчителів була запропонована О.

Мальцевою. Питанням вивчення здоров'язбережувальних технологій, їх впливу на здоров'язбереження та формування навичок здорового способу життя, а також їх впровадження в освітній процес закладів загальної середньої освіти займалися чимало дослідників: О. Ващенко, О. Дубогай, Р. Шиян та ін. Багато питань в ЗМІ, періодичних виданнях та літературі було приділено саме фізичній безпеці дітей під час війни: правила евакуації із зони бойових дій; поведінка батьків з дітьми під час евакуації; правила дій, якщо бачиш вибухонебезпечні предмети і т.д.

Основні підходи до збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління в Україні відображено в таких документах: державному проекті «Здоров'я через освіту» (2006 р.); Національній програмі виховання учнів 1-12 класів (2007 р.); концепції державної програми «ЄОздоровлення.» (2023 р.); Законі України «Про охорону дитинства» (2008 р.); державна програма «Громадське здоров'я» на 2022-2025 року (2022 р.); стратегії ВООЗ «Здоров'я -2025» (2021 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2032 р. (2022 р.).

Стан здоров'я дітей завжди залишається в центрі уваги світової громадськості, адже він є одним з головних індикаторів національної безпеки держави. Формування ціннісного ставлення до здоров'я молодого покоління є першочерговим завданням освіти по всьому світу. З метою покращення стану здоров'я молоді в країнах Європи було створено «Європейську мережу шкіл сприяння здоров'ю», з метою формування та розвитку здоров'язбережувальної компетентності дітей. Суттєвий внесок у дослідження Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю здійснили зарубіжні науковці М. Баргер, Г. Бейз, Т. Вільямс, Дж. Карські, А. Кравацкі, Д. Рівет, П. Паулюс, В. Сімовська, Г. Стумарова. Не дивлячись на багаточисельні дослідження, на сьогоднішній день стан здоров'я підростаючого покоління залишається в центрі уваги соціально-економічної політики країн Європейського Союзу, зокрема у сферах охорони здоров'я та освіти. Саме це і обумовило вибір теми дослідження: **«Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи в умовах змішаного навчання».**

Об'єкт дослідження – процес формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в умовах змішаного навчання.

Мета дослідження – виокремити і теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів підвищиться за умов:

- *створення сприятливого здоров'язбережувального освітнього середовища:*

комфортні умови навчання та спілкування в класі й віртуально-створеному середовищі, позитивна психолого-емоційна атмосфера, раціональне харчування, достатня фізична активність, дотримання санітарно-гігієнічних норм;

- широкого впровадження здоров'язбережувальних технологій у практику початкової школи, як на різних уроках так і в позаурочний час;

- систематичної, цілеспрямованої роботи щодо профілактики шкідливих звичок у дітей в освітньому просторі початкової школи;

- формування у молодших школярів мотивації на здоровий спосіб життя;

- партнерської взаємодії між сім'єю і школою;

- готовності вчителя початкових класів до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів.

Відповідно до теми й мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. На основі аналізу наукових джерел з'ясувати сутність базових понять дослідження та визначити чинники, що впливають на формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи

2. Проаналізувати зарубіжний та вітчизняний передовий педагогічний досвід формування здоров'язбережувальної компетентності підростаючого покоління.

3. Дослідити стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи.

4. Виокремити і теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів.

5. Перевірити ефективність запропонованої методики.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети використано комплекс **методів наукового дослідження:**

1) теоретичні – аналіз, узагальнення психологічної, педагогічної та науково-методичної літератури для з'ясування сучасного стану досліджуваної проблеми; формулювання висновків;

2) емпіричні – дослідження процесу формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи, методи анкетування, спостереження, узагальнення результатів, педагогічний експеримент.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* виокремлено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів;

- *уточнено* ключові поняття проблеми дослідження «здоров'язбережувальна компетентність», «соціальне здоров'я», «здоров'язбережувальні технології»; - *уточнено*

характеристики компонентів, критеріїв та рівнів патріотичної вихованості молодших школярів.

Практичне значення дослідження:

- *досліджено* стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності в учнів третього класу;

- *проаналізовано* зарубіжний та вітчизняний досвід формування здоров'язбережувальної компетентності молоді;

- *апробовано* педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкових класів;

- *презентовано* методичні поради вчителям початкових класів щодо формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкових класів.

База дослідження. Експериментальна робота здійснювалась протягом 2023-2024 рр. на базі КЗ *****. В експерименті взяли участь 63 учні третіх класів та 8 вчителів початкових класів.

Апробація результатів дослідження: попередні результати дослідження апробовано на:

- ХХ студентській науково-практичній конференції «Актуальні питання культури мовлення», яка відбулася 21 лютого 2024 року на базі Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського;

- VIII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти», яка відбулася 28-29 березня 2024 року, ВДПУ. Тема доповіді: «ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ».

- Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти», яка відбулася 18 квітня 2024 року у ВДПУ. Тема доповіді: «АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ».

- Науково-практичній інтернет-конференції молодих науковців та студентів «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи», яка відбулася 7-8 листопада 2024 року у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Тема доповіді: «РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД».

За результатами дослідження опубліковано 2 статті:

- 1) **Колосова І.В.** ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної*

та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 28 березня 2024 р.) Вінниця, 2024. С. 590-593.

2) **Колосова І.В.** АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ. *Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти*, збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 18 квітня 2024 р.) Вінниця, 2024. С. 335-340.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається з вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Особливості сучасних умов життя, екологічні та соціальні проблеми, зростання обсягів інформації, стрімкий розвиток технічного прогресу, перевага шкідливих звичок над здоровим способом життя, недостатня кількість рухової активності тощо – все це негативно впливає на стан здоров'я людей. Спеціальні дослідження виявили несприятливу тенденцію щодо показників стану здоров'я школярів. Так, 30% учнів початкових класів мають відхилення у здоров'ї, переважно це проблеми із зором, поставою, захворювання органів травлення, серцево-судинної та ендокринної системи. Зростання захворюваності пояснюється не лише впливом різних негативних чинників, а й недостатньою увагою до валеологічних питань в освіті дітей, що є однією з причин пасивного ставлення учнів до власного здоров'я. В Концепції Нової української школи червоною ниткою проходить формування здоров'язбережувальної, як ключової компетентності учнів початкових класів.

З'ясовано, що на державному рівні прийнято документи, які мають сприяти здоров'язбереженню населення (Концепція розвитку системи громадського здоров'я, Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку, Указ Президента «Про невідкладні заходи щодо покращення здоров'я дітей», Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі). Доведено, що здоров'я населення визначається сукупністю показників захворюваності, фізичного розвитку, інвалідності, медико-демографічних показників; подано аналіз даних Державного закладу «Центр медичної статистики Міністерства охорони здоров'я України» за 2020 рік. З'ясовано, що здоров'язбережувальна компетентність – це комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, які спрямовані на збереження й укріплення здоров'я – свого та оточуючих, на уроках та в позаурочній діяльності

Проаналізовано зарубіжний і вітчизняний педагогічний досвід формування здоров'язбережувальної компетентності підростаючого покоління. Аналіз зарубіжного досвіду дає право стверджувати, що у більшості країн світу дуже серйозно та відповідально ставляться до здоров'я своїх громадян, адже це питання перебуває під особливою увагою та контролем влади. Здоров'язбережувальні технології широко впроваджені в освіті, а також молодь залучається до них у свій вільний час в позаурочній та позакласній діяльності. Агітаційна робота систематично проводиться засобами масової інформації, у соціальних мережах, є ціла серія документальних та художніх фільмів, розроблених спеціально для учнів, в основі яких лежить мотивація людей на дотримання здорового способу життя, турботи та відповідальності про власне здоров'я.

Аналіз вітчизняного досвіду доводить, що інтеграція здоров'язбережувальної компетентності в освітній процес сприяє формуванню у дітей відповідальних звичок та способу життя, що веде до покращення їхнього фізичного і психічного здоров'я, проте ця робота відбувається досить хаотично і не завжди логічно та залежить, як правило, від переконання самого вчителя. На жаль, сьогодні більшість учнів початкових класів змушені навчатися за змішаною системою навчання. Дистанційне навчання негативно впливає на здоров'я молодших школярів. Це, передусім, пов'язано із тривалим перебуванням перед гаджетами, що провокує погіршення зору, постави, зменшення рухової активності. Окрім цього, діти на дистанційному навчанні мало спілкуються, тому страждає їх соціальна компетентність. Провівши опитування учнів третіх класів, ми можемо констатувати, що 72% хотіли б постійного навчання в школі, 20% - за змішану систему навчання і лише 8% хотіли б навчатися лише дистанційно.

Науковці стверджують і доводять, що і традиційна система навчання, і дистанційна мають свої позитивні сторони і недоліки, проте вміння вчителя організовувати офлайн і онлайн навчання учнів без шкоди для здоров'я, теж потребує чималих зусиль та високого рівня професіоналізму.

В межах нашого дослідження з метою вивчення стану сформованості здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів було проведено констатувальний експеримент, який здійснювався на базі одного з вінницьких ліцеїв, у дослідженні взяли участь учні третіх класів та вчителі початкової школи. Оцінювання відбувалося за мотиваційним, когнітивним та діяльнісним критеріями, на основі яких було визначено рівні сформованості (високий, середній, низький) здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. Для цього ми використовували комплекс методів дослідження, а саме: аналіз даних про групу здоров'я учнів, найчастіші захворювання та середня захворюваність на ГРВІ; діагностика рівня сформованості знань про культуру здоров'я та здорового способу життя; методика визначення рівня сформованості культури здоров'я особистості; спостереження за діяльністю школярів в освітньому процесі. Узагальнивши результати досліджень усіх компонентів здоров'язбережувальної компетентності можемо зробити висновки, що діти в переважній більшості мають базові валеологічні знання про будову людського організму, особливості життєдіяльності системи органів, про необхідність керувати своїми емоціями, виокремлюють чинники, які негативно впливають на стан здоров'я. Проте було виявлено, що якщо когнітивний критерій на достатньому рівні, то діяльнісний критерій нижче норми, і загалом переважна більшість (70%) молодших школярів ще недостатньо використовують набуті знання та уміння для розв'язання життєвих ситуацій, пов'язаних із здоров'язбереженням, тобто мова йде ще про недосконалість сформованості здоров'язбережувальної компетентності.

Результати опитування вчителів показали, що вчителі початкової школи, дотримуючись вимог прописаних у типовій освітній програмі виконують усі заплановані заходи, як в межах уроків Я досліджую світ, Фізичного виховання, так і в позаурочний час. Більшість вчителів вказують на необхідність більших за тривалістю перерв, щоб діти змогли проводити їх на свіжому повітрі, водночас рухатися і спілкуватися з своїми однокласниками, що сприятиме формуванню соціального здоров'я учнів.

Вчителі звертають увагу на всі складові здоров'я дітей, особливо на психологічну і соціальну, оскільки саме в період війни ці компоненти здоров'я потребують додатково організованої цілеспрямованої і систематичної роботи з боку педагогів. Проте відзначають недостатнє залучення батьків до питань здоров'я їх дітей, про те, що в період війни менше часу приділяється позаурочній діяльності, щоб діти менше перебували все таки в небезпечному місці. Окрім того, вчителі зазначали, що й самі потребують підвищення кваліфікації в питаннях формування здоров'язбережувальної компетентності. Окреслені проблеми вимагають пошуку таких підходів в межах освітнього процесу початкової школи, які б сприяли збереженню та зміцненню здоров'я дітей, формували б у них навички здорового способу життя.

Узагальнивши результати аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури, а також результати констатувального експерименту, нами було виокремлено і теоретично обгрунтовано педагогічні умови, які сприятимуть формуванню здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в сучасних умовах, це зокрема:

- створення сприятливого здоров'язбережувального освітнього середовища;
- широкого впровадження здоров'язбережувальних технологій у практику початкової школи, як на різних уроках так і в позаурочний час;
- систематичної, цілеспрямованої роботи щодо профілактики шкідливих звичок у дітей в освітньому просторі початкової школи;
- формування у молодших школярів мотивації на здоровий спосіб життя;
- партнерської взаємодії школи і сім'ї;
- готовності вчителя початкових класів до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів.

Під час формувального експерименту ми провели у 4 класі серію уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ», «Читання», «Мистецтва», «Фізичної культури», які мали теми пов'язані із здоров'ям людини, наприклад, «Я неповторна людина», «Сім'я як чинник здоров'я», «Хто я у конфлікті – акула, черепаха чи ведмедик?» і т.д.

За результатами констатувального експерименту, 66% учнів третіх класів займаються різними видами спорту і танців. Ми запропонували учням проєкт на тему «Світ моїх досягнень» який передбачав завдання кожному презентувати себе, розповісти скільки часу

займається він чи вона тим чи іншим видом, які уже має успіхи, показати медалі та дипломи досягнень, продемонструвати відео виступів, представити своїх тренерів, друзів з команди, відгуки про своє ставлення до цього.

Діти із захопленням презентували свої відео, виступали перед учнями класу. Учні пізнавали один одного ще більше. Ми фіксували і вболівали за усі виступи учнів нашого класу. Давали право дітям після виступів приносити у школу, або демонструвати іншим у форматі онлайн свої медалі, кубки та дипломи. Ми вчили дітей щиро вболівати за своїх однокласників, а також щиро радіти їх успіхам.

У позаурочний час ми провели Квест, на тему «Здоров'я – це моє багатство!», яке викликало у дітей теж багато позитивних емоцій.

Окрім того, під час батьківських зборів, нами було проведено тренінг на тему «Ми відповідальні за здоров'я наших дітей». І переконані, що це дієва і потрібна форма, яка має багато переваг, батьки спілкуються з вчителем, спілкуються між собою, дізнаються в такій активній формі нову інформацію, стають пильнішими до здоров'я своїх дітей та й свого в тому числі.

На контрольному етапі експерименту з'ясовано, що в експериментальній групі відбулися позитивні зміни у рівні здоров'язбережувальної компетентності: кількість учнів з високим рівнем розвитку всіх компонентів здоров'язбережувальної компетентності зросла на 16,7% за рахунок відсутності учнів з низьким рівнем. Натомість в контрольній групі суттєвих зрушень не відбулось.

Результати експерименту переконують, що завдяки запропонованим педагогічним умовам та методиці підвищуватиметься рівень здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів, адже учні засвоюють основи культури здоров'я, здобувають важливі знання з питань здоров'язбереження; усвідомлюють, що стан здоров'я в першу чергу залежить від нас самих та способу життя, яке веде людина, а також навчатимуться застосовувати отримані знання на практиці.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми дослідження. Тому на перспективу варто детально вивчити можливість організації позаурочної спортивно-масової діяльності учнів саме на базі школи, адже якщо працюватимуть спортивні секції, танцювальні студії у школі, то залучення учнів буде набагато вищим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрющенко Т. К. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку. *Освіта регіону*. 2013. № (32). С. 211–215.
2. Антонова О. Є., Поліщук Н. М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 248 с.
3. Баярко Н. В., Казьмірчук Н. С. Екологічна освіта – рушійна сила сталого розвитку: європейський досвід. Наука і техніка сьогодні (Серії «Педагогіка», «Право», «Економіка», «Техніка», «Фізико-математичні науки»): журнал. № 3(31) 2024. С. 783-790.
4. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ» / В. Пономаренко, Т. Воронцова, О. Сакович та ін. Київ : Алатон, 2020. 64 с.
5. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим. *Здоров'я та фізична культура*. 2005. № 2. С. 1-4.
6. Бойченко Т.Є. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова освіти України. *Основи здоров'я і фізичної культури*. 2008. № 11/12. С. 6-7.
7. Ващенко О., Свириденко С. Здоров'язберігаючі технології: сутнісна характеристика. *Здоров'язберігаючі технології у навчальному закладі*. Київ: Шк. світ, 2009. С. 5-12.
8. Ващенко О. М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра : навч.-метод. посіб./ О. М. Ващенко, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова та ін. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2012. 192 с.
9. Ващенко О. М. Формування в майбутніх учителів компетентності використання здоров'язбережувальних освітніх технологій у навчально-виховному процесі початкової школи. *Перлини наукового пошуку: збірник наукових статей / за заг.ред. О. М. Докукіної*. Хмельницький, 2013. С. 16-22.
10. Височан Л. Формування основ здорового способу життя в учнів молодших класів. *Гірська школа Українських карпат*. 2015. № 12-13. С. 241-243.
11. Височан Л. М. Шляхи формування здорового способу життя в учнів початкових класів. *Молодий вчений*. 2014. № 3(06). С. 84-86.
12. Витоки здоров'я дитини: темат. зб. пр. / упоряд. А. А. Волосюк; за заг. ред. Л. А. Шишолік. Рівне: РОІППО, 2014. 91 с.
13. Вітюк В. В. Підготовка педагогів до створення здоров'язбережувального освітнього середовища у системі післядипломної освіти. *Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища: досвід проектування і реалізації* : матеріали круглого столу / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк : ВІППО, 2018. С. 8-12.
14. Волобуєва Т.Б. Здоров'язберігаюча технологія як педагогічна система. *Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: здоров'я через освіту*: матеріали V Міжнар. та XIX

Всеукр. пед. читань (м. Донецьк, 11–12 жовт. 2012р.) : в 4 т. / НАПН України, Укр. асоц. Василя Сухомлинського, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Донецьк, 2021. Т. 2. С. 32-34.

15. Воронцова І. А., Калінін К. Є., Влащенко С. В. Здоров'я людини і здоровий спосіб життя. *Педагогіка здоров'я*: збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Чернігів, 7-8 квітня 2017 р.) : в 2 т. / ред. колегія : С. М. Шкарлет та ін. Чернігів, 2017. Т. 1. С. 150-154.

16. Гаубер-Швенк Г., Швенк М. Харчування: dtv-Атлас. Київ: Знання-Прес, 2004. 183 с.

17. Гнатюк О.В. Формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи в сучасних умовах навчання. *Conference Proceedings of the 6th International Scientific Conference Problems and Prospects of Territories' Socio-Economic Development* (April 20–23, 2017, Opole, Poland). The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. С. 109-111.

18. Гонтаровська Н. Б. Теоретичні і методичні засади створення освітнього середовища як фактору розвитку особистості школяра : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.07. Київ, 2012. 474 с.

19. Гончаренко М. С. Духовность, здоровье, образование: учеб. пособ. Харьков: «БУРУН КНИГА», Киев: КНТ, 2011. 176 с.

20. Гончаренко М., Лупаренко С. Поняття «валеопедагогіка» та «педагогічна валеологія» у психолого-педагогічній літературі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. № 1 (3). С. 30-38.

21. Грошовенко О. П., Казьмірчук Н. С., Вікарчук Н. Г. Формування природничих компетентностей молодших школярів засобами проєктної діяльності // *Імідж сучасного педагога*. – 2021. – №. 1 (196). – С. 95-100.

22. Державний стандарт початкової освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>

23. Долинський Б. Т. Здоров'язберігаюча діяльність учителя початкової школи: навчальний посібник. Одеса : вид-во вид. М. П. Черкасов, 2010. 187 с.

24. Долинський Б. Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності: монографія. Одеса: Видавець М. П. Черкасов, 2010. 265 с.

25. Доля Т. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування здоров'язбережувального середовища. *Сучасні наукові дослідження у галузі професійної педагогічної освіти* : матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару (м. Умань, 30 березня 2012 р.) / ред. кол.: Л. В. Ткачук та ін. Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. С. 25-27.

26. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.

Л. Крутий, О. О. Фунтікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. 324 с.

27. Дубасенюк О. А. Духовно-моральне здоров'я педагога та його вплив формування світогляду та здорового способу життя учнів. *Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Чернігів, 7-8 квітня 2017 р.) : в 2 т. / ред. колегія : С. М. Шкарлет та ін. Чернігів, 2017. Т. 1. С. 225-228.

28. Дудко С. Г. Дидактичні засади формування здоров'язбережувального навчального середовища початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Київ, 2015. 258 с.

29. Желан А., Єфремова Ю. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Науковий вісник мну імені В. О. Сухомлинського. педагогічні науки*. 2016. Травень, № 2 (53). С. 69-73.

30. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг.ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Вид.Рожко С. Г., 2017. 488 с.

31. Заюков І. В. Здоров'я людини як соціально-економічна категорія. *Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Чернігів, 7-8 квітня 2017 р.) : в 2 т. / ред. колегія : С. М. Шкарлет та ін. Чернігів, 2017. Т. 1. С. 260-262.

32. Іванова С. Управління оздоровчою діяльністю школи. URL: <http://osvita.ua/school/method/1709>

33. Казачінер О. С., Гордієнко І. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників і молодших школярів з особливими освітніми потребами засобами казкотерапії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 2. С. 59-63.

34. Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Педагогіка емпатерменту у процесі формування екологічної культури молодших школярів. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)), 2024. № 13(41) 2024. С.486-499.

35. Качур Б. М., Шеян М. О. Особливості формування навичок здорового способу життя в учнів молодших класів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2015. Випуск 35. С. 78-81.

36. Кобан М. Ю., Лимар Ю. М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Випуск 12. Т. 1. С. 41-44.

37. Комарівська Н.О., Колеснік К.А., Імбер В.І., Казьмірчук Н.С. Підготовка вчителя початкових класів до морального виховання молодших школярів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс».2023. Вип. 69. С.87-95.

38. Концепція Нової української школи. URL : <https://mon.gov.ua/ua>

39. Коренева Є. М., Кожокар Л. Д., Єлькін А. В., Цвіткова А. М. Навчання дітей правил особистої гігієни: посібник для вчителя. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwidil7cufxhAhUmlosKHTyvACQQFnoECAIQAA&url=https%3A%2F%2Fwww.unicef.org%2Fukraine%2Fmedia%2F1951%2Ffile%2FHygiene_Book.pdf&usg=AOvVaw1HhyNyu3qrcnN1K6aah-vV

40. Костриця А. С., Сорочинська О. А. Психічне здоров'я учнів початкової школи та умови його збереження під час навчально-виховного процесу. *Science and civilization: materials of the XI International scientific and practical conference. Pedagogical sciences.* 2015. С. 79-83.

41. Крок за кроком до успіху. Ранкові зустрічі у 1–2 класах / упорядник О. В. Стребна, Г. О. Соценко. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 77 с.

42. Мануйлов Ю. С. Соотношение понятий пространство и среда в контексте управленческой практики. *Социокультурная среда и единое образовательное пространство: региональная политика, стратегия развития: материалы науч.-практ. конф. (28–29 октября 2003 г.).* Нижний Новгород, 2003. С. 15–18.

43. Мельник Ю. Б. Концептуальні засади формування культури здоров'я особистості молодшого школяра : монографія. Харків : ХОГОКЗ, 2012. 244 с.

44. Молодиченко В. В., Молодиченко Н. А. Формування здоров'язберезувальної компетентності учнів початкової школи. *Здоров'я дітей і молоді: безпекові та психолого-педагогічні аспекти.* 2020. Вип. 3. С. 237-251.

45. Муромець В. Г. Формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх педагогів засобами інтерактивних технологій: практичний аспект. *Освітологічний дискурс.* 2015. № 4(12). С. 149-157.

46. Надім'янова Т. Вплив школи і сім'ї у формуванні основ здорового способу життя молодшого школяра. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2015. Вип. 14. С. 283-288.

47. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>

48. Омельченко Л. П., Омельченко О. В. Здоров'ятворча педагогіка. Харків: Вид. група «Основа», 2008. 205 с.

49. Омельченко С. О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2007. 352 с.

50. Омельченко О. В. Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя початкових класів з організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2008. 20 с.

51. Онищенко Н. П., Лиховид О. Р. Здоров'язберезувальні технології у системі

підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності. *Молодий вчений*. 2016. № 9.1. (36.1). С. 122-126.

52. Осадченко Т. М. Підготовка майбутнього вчителя до створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2017. 251 с.

53. Осадченко Т. М., Цибульська В. В. Компонентний склад здоров'язбережувального середовища початкової школи. *Наукова молодь-2017*: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених (м. Київ, 14 груд. 2017 р.) / за ред. О. М. Спіріна та А. В. Яцишин. Київ: ІТЗН НАПН України, 2017. С. 56-57.

54. Потапенко Т. Упровадження здоров'язбережувальної технології музикотерапії в освітньому процесі початкової школи. *Здоров'я як особистий, освітній і суспільний феномен*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Суми, 26 листопада 2020 р.) / за заг. ред. В. М. Успенської. Суми : ФОП Цьома С.П., 2020. С. 55-61.

55. Про затвердження плану заходів з реформування системи шкільного харчування: розпорядження Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 1008-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1008-2020-%D1%80#Text>

56. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

57. Ранкові зустрічі. 3 клас. II семестр. / авт.-упоряд. С. В. Сигида. Харків : Вид. група «Основа», 2020. 157 с.

58. Рибак О. Ранкова зустріч як педагогічна технологія розвитку комунікативної компетентності учня. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 29. Том 3. С. 239-244.

59. Савченко О. Реалізація оздоровчої функції шкільної освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2002. № 4. С. 11-18.

60. Сорока О. В. Характеристика музикотерапії як допоміжної арт-терапевтичної технології для роботи з молодшими школярами. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 5. С. 141-146.

61. Статистичні дані системи МОЗ. <http://medstat.gov.ua/ukr/statdanMMXIX.html>

62. Стрілецька Н. М., Ільченко О. О. Освітні технології формування здоров'язберігаючої компетентності молодших школярів на уроках інформатики: теоретичний аспект. *Молодий вчений*. 2018. Лютий, № 2.1 (54.1). С. 140-145.

63. Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Оригінал, 2018. 724 с.
64. Сущенко Л. П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини. Запоріжжя : ЗДУ, 1999. 308 с.
65. Тушина Г. И. Педагогические условия формирования здоровьесберегающей среды общеобразовательной школы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Кемерово, 2005. 266 с.
66. Удовенко М. А. Методика навчання основ здоров'я учнів початкової школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2016. 22 с.
67. Філіпп'єва О. А. Підготовка майбутніх учителів до валеологічного виховання молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Миколаїв, 2007. 248 с.
68. Холодний О. І., Пристинський В. М. Формування здоров'язбережувальних компетентностей дітей та учнівської молоді у процесі фізичного виховання: монографія. Слов'янськ: Вид-во Б. І Маторіна, 2019. 202 с.
69. Шиян Н. І. Впровадження інтегрованих курсів в здоров'язбережувальне навчальне середовище початкової школи. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2015. № 6/1(11). С. 68-71.
70. Blumberg I. Mental «health» and mental «illness». *Hosp Commun. Psychiatry*. 1997. Vol. 130. № 3. P. 229-239.
71. Burnard P. Teaching interpersonal skills: A handbook of experiential learning for health professionals. London : Chapman & Hall, 1989. 190 p.
72. Kolesnik K., Oliinyk N., Komarivska N., Kazmirchuk N., Imbek V. Future-Teacher Soft Skills Development in the Context of Ukraine's Integration into the European Higher Education Area. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 2023. Vol. 22, No. 2, pp. 413-431.
73. Khilya, A., Sarancha, I., Kazmirchuk, N., Fushtei, O., Kyliivnyk, A. Basic Knowledge of Software and Web Content as Elements of Social Programming in Education Vide. *Environment. Technology. Resources*. Rezekne, Latvia Proceedings of the 14th International Scientific and Practical Conference. Volume 2, 136-140.
74. Franchuk N., Karuk I., Imber V., Komarivska N., Kazmirchuk N., Koval T. Developing future primary school teachers' communication through pedagogy of partnership. *Journal of Education and Learning (EduLearn)* Vol. 18, No. 3, August 2024, pp. 607-615
75. Stakhova, I., Oliinyk, N., Karuk, I., Kazmirchuk, N. Environmental Problems of Ukraine During the War Period: Ways of them Overcoming Vide. *Tehnologija. Resursi - Environment, Technology, Resources*, 2024, 1, c. 334–338.
76. Mozgalova, N. G., Baranovska, I. G., Hlazunova, I. K., Mikhalishen, A. V., & Kazmirchuk, N. S. (2021). Methodological foundations of soft skills of musical art teachers in pedagogical institutions of higher education. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 317-327.